

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

27ο Πανελλήνιο Μεταπτυχιακό Εντατικό Σεμινάριο-Συνέδριο

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Πανεπιστημιούπολη Γάλλου/ Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο
3 – 5 Νοεμβρίου 2023

Το Πανελλήνιο Μεταπτυχιακό Εντατικό Σεμινάριο-Συνέδριο για υποψήφιους διδάκτορες και νέους ερευνητές αποτελεί συνέχεια του κύκλου των Διεθνών Μεταπτυχιακών Θερινών Σχολείων των Ανωγείων (Anogia Summer Schools) και της ακαδημαϊκής παράδοσης που έχει εδραιωθεί ήδη από το 1994 με σκοπό την προώθηση του διεπιστημονικού διαλόγου στις κοινωνικές επιστήμες. Το φετινό Μεταπτυχιακό Εντατικό Σεμινάριο-Συνέδριο οργανώνεται από το Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας, του Τμήματος Κοινωνιολογίας και επικεντρώνεται σε μια ποικιλία ζητημάτων που απασχολούν τις κοινωνικές επιστήμες: τη σύγχρονη κοινωνική θεωρία στις κοινωνικές επιστήμες, τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην έρευνα για τους κόσμους της εργασίας, τη συλλογική δράση και τα κοινωνικά κινήματα και όψεις του πολιτικού στον αθλητισμό με εστίαση στις σχέσεις βίας και εξουσίας, τις αντιπαλότητες ταυτοτήτων, τη συλλογική διαμαρτυρία και τον ακτιβισμό.

Τα βασικά οργανωτικά και θεματικά χαρακτηριστικά του Συνεδρίου-Σεμιναρίου είναι τα ακόλουθα:

- Αφορά κυρίως τη μεθοδολογία της έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες, επιχειρώντας να συμβάλει στη συγκρότηση μιας κοινότητας διαλόγου

μεταξύ επιστημόνων διαφορετικών ερευνητικών παραδειγμάτων. Το Σεμινάριο-Συνεδριο δίνει βήμα σε νέους ερευνητές και ερευνήτριες, αφογκράζεται σύγχρονες επιστημονικές τάσεις και ρεύματα και αναπτύσσει ένα γόνιμο διεπιστημονικό διάλογο.

- Ο θεσμός βασίζεται σε μια δημοκρατική δομή λειτουργίας. Οργανώνεται γύρω από επιστημονικές κοινότητες ερευνητών και ερευνητριών, διδασκόντων και φοιτητών-τριών που διαμορφώνονται από κάτω ενισχύοντας τη συμμετοχική δράση και τον κριτικό διάλογο γύρω από κρίσιμα επιστημονικά ζητήματα και ερωτήματα που απασχολούν τις κοινωνικές επιστήμες.
- Οι δραστηριότητες του συνεδρίου λαμβάνουν χώρα στις εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου Κρήτης και ενισχύουν τη θεωρητική και επιστημονική ανατροφοδότηση στις ερευνητικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες των προηγούμενων Σεμιναρίων-Συνεδρίων καθώς επίσης την καινοτομία και τον κριτικό στοχασμό στην έρευνα και τη θεωρία των κοινωνικών επιστημών.
- Επιλεγμένα κείμενα των εργασιών του σεμιναρίου-συνεδρίου εκδίδονται σε ηλεκτρονικά πρακτικά συνεδρίου ή σε επιλεγμένους συλλογικούς τόμους με την επιμέλεια των συντονιστών των ομάδων εργασίας.

Συντονιστής του Εντατικού Σεμιναρίου-Συνεδρίου είναι ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης Γιάννης Ζαϊμάκης, Διευθυντής του Εργαστηρίου Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας.

Την Οργανωτική Επιτροπή του Εντατικού Σεμιναρίου-Συνεδρίου

Την **Επιστημονική Επιτροπή** απαρτίζουν οι: Γιάννης Ζαϊμάκης Καθηγητής Παν/μίου Κρήτης· Χριστίνα Καρακιουλάφη Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παν/μίου Κρήτης· Νίκος Κοταρίδης Καθηγητής Παντείου Παν/μίου· Άγγελος Μουζακίτης Επίκουρος Καθηγητής Παν/μίου Κρήτης· Λεωνίδα Οικονομάκης Διδάσκων Παν/μίου Κρήτης· Βασίλης Ρωμανός Επίκουρος Καθηγητής Παν/μίου Κρήτης· Νίκος Σερντεδάκης Αναπληρωτής Καθηγητής Παν/μίου Κρήτης· Μανόλης Τζανάκης Αναπληρωτής Καθηγητής Παν/μίου Κρήτης· Ελένη Φουρναράκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παν/μίου Κρήτης.

Θεματικές Ομάδες Εργασίας και συνεδρίες σε ολομέλειες

Η οργάνωση του Σεμιναρίου-Συνεδρίου γίνεται με βάση **Θεματικές Ομάδες Εργασίας**, στις οποίες οι υποψήφιοι διδάκτορες, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματος και οι συμμετέχοντες ερευνητές παρουσιάζουν τις εργασίες τους. Κάθε ομάδα εργασίας πραγματοποιεί **σε ημερήσια βάση δύο συνεδρίες**. Στις συνεδρίες

αυτές οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν τις εργασίες τους στην ομάδα και ακολουθεί εκτενής συζήτηση. Οι υποψήφιοι διδάκτορες και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές/φοιτήτριες, πέρα από την εργασία που θα παρουσιάσουν θα έχουν την ευκαιρία, στο περιθώριο των εργασιών του συνεδρίου, να συζητήσουν με τους συμμετέχοντες θέματα που σχετίζονται με την ερευνητική τους δραστηριότητα. Επίσης, πραγματοποιούνται **ειδικές συνεδρίες σε ολομέλεια**, με επιλεγμένους ομιλητές, οι οποίοι εισηγούνται θέματα σχετικά με τους παρακάτω θεματικούς άξονες.

Θεματικές Ομάδες Εργασίας

1. Κοινωνική Θεωρία

Συντονισμός: Άγγελος Μουζακίτης και Βασίλης Ρωμανός

Η συγκεκριμένη ομάδα απευθύνεται σε όλους όσους εστιάζουν την έρευνά τους σε ζητήματα της κλασικής και σύγχρονης κοινωνικής θεωρίας και μεταθεωρίας των κοινωνικών επιστημών. Πέραν των επιστημολογικών και ιδεολογικών διενέξεων που μαζί με τις πολιτικές και ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες της εποχής συνδιαμόρφωσαν την πορεία των κοινωνικών επιστημών κατά τον 19ο αιώνα, έμφαση θα δοθεί και σε ρεύματα της κοινωνικής σκέψης που διαμορφώθηκαν τον 20ο αιώνα, όπως ο δομισμός και ο μεταδομισμός, η φαινομενολογία, η ερμηνευτική, η γλωσσική στροφή στην αναλυτική και ηπειρωτική παράδοση, η ψυχανάλυση, η κριτική θεωρία, η συστημική θεωρία, κ.α. Ευπρόσδεκτες είναι εισηγήσεις που εστιάζουν στην ανάλυση των πολιτικών, ηθικών και πολιτισμικών προταγμάτων της νεωτερικότητας ή ακόμη και των ποικίλων μορφών τις οποίες έχουν προσλάβει οι νεωτερικές κοινωνίες. Παράλληλα με τη δημιουργία ενός κατάλληλου περιβάλλοντος για την προώθηση του διεπιστημονικού διαλόγου γύρω από τις προαναφερόμενες προβληματικές, πρωταρχικό μέλημα αυτής της ομάδας εργασίας παραμένει η υποστήριξη του θεωρητικού και επιστημολογικού αναστοχασμού των διδακτορικών διατριβών που βρίσκονται εν εξελίξει, δηλαδή η ενίσχυση της κριτικής συνειδητοποίησης και αποσαφήνισης των θεωρητικών, μεθοδολογικών και επιστημολογικών προϋποθέσεων και συνεπειών των ερευνητικών τους εγχειρημάτων.

2. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην έρευνα για την εργασία

Συντονισμός: Χριστίνα Καρακιουλάφη και Γιώργος Τσιώλης

Από τα τέλη της δεκαετίας του '70 καταγράφηκαν διεθνώς σημαντικές αλλαγές στον κόσμο της εργασίας. Κομβικό χαρακτηριστικό των αλλαγών αυτών αποτελεί

η ελαστικοποίηση των μορφών εργασίας, η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και η υποχώρηση των διασφαλίσεων που είχαν θεσμοθετηθεί κατά τη μεταπολεμική περίοδο στις χώρες του παγκόσμιου Βορρά. Φαινόμενα όπως το κλείσιμο ή η μετεγκατάσταση επιχειρήσεων, η αποειδίκευση, οι μαζικές απολύσεις καθώς και η κατ΄επιλογή επισφαλών μορφών απασχόλησης συνιστούν στοιχεία της νέας κατάστασης στον κόσμο της εργασίας. Σε αυτά μπορούν να προστεθούν οι νέες αναδυόμενες μορφές εργασίας στην «γκρίζα» ζώνη της απασχόλησης που καθιστούν ασαφή τη διάκριση μεταξύ μισθωτής και μη μισθωτής εργασίας καθώς και υβριδικές μορφές απασχόλησης που διαφοροποιούνται ριζικά από το υπόδειγμα της τυπικής, κωδικοποιημένης εργασίας. Το σύγχρονο εργασιακό τοπίο συμπληρώνουν ευρύτερες μεταβολές, που σχετίζονται με την ανάπτυξη του λεγόμενου νεοφιλελεύθερου μεταφορντικού-γνωστικού καπιταλισμού, της άυλης οικονομίας και της οικονομίας των υπηρεσιών, και οι οποίες αλλάζουν τους όρους της σχέσης που έχουν οι εργαζόμενοι με την εργασία τους και την επιχείρηση. Τα τελευταία χρόνια, η φιγούρα του αυτόνομου ριψοκίνδυνου, δημιουργικού, «παθιασμένου», συνεχώς διαθέσιμου και προσαρμοστικού, «αυτό-εκμεταλλεζόμενου» εργαζόμενου, πρόθυμου να επενδύσει στην εργασία του χωρίς την εγγύηση αμοιβής ή ανεξάρτητα από το μέγεθος της αμοιβής κ.ο.κ. αντιπροσωπεύει τον «νέο γενναίο κόσμο της εργασίας» (new brave world of work), όπου οι κίνδυνοι και οι ευθύνες πρέπει να αναλαμβάνονται από τα άτομα, ενώ, ταυτόχρονα, το μάνατζμεντ επιχειρεί να ιδιοποιηθεί την «ψυχή του εργαζομένου».

Οι αλλαγές αυτές επηρέασαν βασικές πτυχές της ζωής των εργαζόμενων αντρών και γυναικών, αν και όχι πάντα με τον ίδιο τρόπο, και είχαν σημαντικές επιπτώσεις στους τρόπους με τους οποίους νοηματοδοτείται και βιώνεται η εργασία στις σύγχρονες κοινωνίες. Άλλαξαν τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνονται οι τροχιές ζωής των εργαζομένων, οι προσδοκίες τους για τον εργασιακό βίο, και η σχέση τους με την εργασία. Επέδρασαν, δε, καταλυτικά στους τρόπους με τους οποίους συγκροτούνται οι σύγχρονες επαγγελματικές ταυτότητες και οργανώνονται οι ατομικές και συλλογικές μορφές δράσης.

Τα ζητήματα που τίθενται στην προηγούμενη παράγραφο συνιστούν το ευρύτερο πλαίσιο των θεμάτων που θα συζητηθούν στην Ομάδα Εργασίας, με έναυσμα τις ανακοινώσεις των συμμετεχόντων και των συμμετεχουσών σε αυτήν. Έμφαση θα δοθεί στις μεθοδολογικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν νέοι/ες ερευνητές/τριες και υποψήφιοι/ες διδάκτορες/ισσες κατά την υλοποίηση των ερευνητικών τους εγχειρημάτων. Θα συζητηθούν, ενδεικτικά, ζητήματα που αφορούν στη σύνδεση της θεωρίας με την εμπειρική έρευνα σε ποσοτικούς, ποιοτικούς ή μεικτούς ερευνητικούς σχεδιασμούς, στις μεθόδους συλλογής και ανάλυσης δεδομένων, στις στρατηγικές πρόσβασης στο πεδίο και την επιλογή των περιπτώσεων καθώς και στα κριτήρια και τις διαδικασίες διασφάλισης της έρευνας («εγκυρότητα» και

«αξιοπιστία»). Θα συζητηθούν, επίσης, ζητήματα που άπτονται δεοντολογικών διλημμάτων στην έρευνα για την εργασία.

3. Συλλογική δράση-Κοινωνικά Κινήματα

Συντονισμός: Νίκος Σερντεδάκις και Λεωνίδα Οικονομάκης

Στη θεματική ομάδα καλούνται να συμμετέχουν ερευνητές από όλο το φάσμα των κοινωνικών επιστημών, η έρευνα των οποίων εστιάζει στη μελέτη της συλλογικής δράσης και των κοινωνικών κινήματων. Μετά την κινηματική ανάταξη των ετών που έπονται της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008, ιδιαίτερα κατά τα οκτώ τελευταία χρόνια μπορούμε να διαπιστώσουμε την υποχώρηση της συλλογικής δράσης τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες της Ε.Ε., με την εξαίρεση των πρόσφατων μαζικών κινητοποιήσεων στη Γαλλία ή άλλες σποραδικές και δίχως συνέχεια εντάσεις της συγκρουσιακής πολιτικής. Μάλιστα στον αντίποδα των συλλογικών δράσεων με προοδευτικό και δημοκρατικό περιεχόμενο που εναντιώνονται στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές εντονότερη φαίνεται να είναι η δυναμική των ακροδεξιών και μεταφασιστικών οργανώσεων και πολιτικών κομμάτων.

Τούτες οι διαπιστώσεις μας καλούν να διευρύνουμε τον ορίζοντα της κατανόησής μας, να αναστοχαστούμε γύρω από τις θεωρητικές μας παραδοχές, να θέσουμε νέα ερευνητικά ερωτήματα και να ανοίξουμε εκ νέου τη συζήτηση για τους ευρύτερους κοινωνικούς και πολιτισμικούς μετασχηματισμούς, οι οποίοι επικαθορίζουν τα χαρακτηριστικά τόσο της θεσμικής όσο και εκείνα της συγκρουσιακής πολιτικής. Στο πλαίσιο της φετινής διοργάνωσης είναι ευπρόσδεκτες εισηγήσεις που εντάσσονται στις θεματικές της συλλογικής δράσης, των κοινωνικών κινήματων, σχεσιακά προς τις ευρύτερες τάσεις του σύγχρονου κοινωνικού και πολιτισμικού μετασχηματισμού. Ιδιαίτερα ευπρόσδεκτες είναι εισηγήσεις που εστιάζουν στη συλλογική δράση στον Παγκόσμιο Νότο, ή/και δίδουν έμφαση στη μεθοδολογία της έρευνας της συλλογικής δράσης και των κοινωνικών κινήματων, τα ρεπερτόρια και τα αποτελέσματα της δράσης τους.

4. Αθλητισμός και όψεις του πολιτικού: σχέσεις βίας και εξουσίας, αντιπαλότητες ταυτοτήτων, συλλογική διαμαρτυρία και ακτιβισμός

Συντονισμός: Γιάννης Ζαϊμάκης, Νίκος Κοταρίδης, Μανόλης Τζανάκης και Ελένη Φουρναράκη

Η φυσική αγωγή και τα σπορ ως νεωτερικά φαινόμενα συνδέονται ιστορικά με την άνοδο της βιομηχανικής κοινωνίας, του αστικού φιλελεύθερου έθνους-

κράτους, της μαζικής κουλτούρας και της βιομηχανίας του αθλητικού θεάματος και αποτελούν πλέον διακριτό πεδίο μελέτης των κοινωνικών επιστημών. Η σχέση πολιτικής και κοινωνικών κινήματων με τον αθλητισμό έχει απασχολήσει τις κοινωνικές επιστήμες τόσο στο παρελθόν (κινήματα ενάντια στις φυλετικές και έμφυλες διακρίσεις στον αθλητισμό, εργατικός αθλητισμός, φιλειρηνικό κίνημα κ.α.) όσο και στη σύγχρονη κοινωνία. Στις τελευταίες δεκαετίες η έρευνα έχει αναδειξει νέες μορφές πολιτικοποίησης, κοινωνικού ακτιβισμού και μορφών συλλογικής δράσης που συνδέονται με τη συγκρότηση νέων επιτελεστικών ταυτοτήτων και διεκδικήσεων στο πεδίο του αθλητισμού (sport-oriented social movements). Το κίνημα ενάντια στο (εμπορευματοποιημένο) μοντέρνο ποδόσφαιρο, το κίνημα ενάντια στον ρατσισμό, την έμφυλη βία και παρενοχλήσεις, τον σεξισμό και την ομοφοβία στον αθλητισμό, η ανάπτυξη οικολογικών ευαισθησιών μέσα από τις αθλητικές πρακτικές (δρομικό κίνημα κ.α.), η συγκρότηση εναλλακτικών ενσώματων συμπεριφορών στο πλαίσιο του Outdoor Sport Activities και το κίνημα ενάντια στους Ολυμπιακούς αγώνες είναι μερικά από τα παραδείγματα των νέων μορφών διεκδικήσεων που αναδύονται στις ιεραρχημένες και έμφυλες κοινωνίες του αθλητισμού.

Μέσα από τη διεπιστημονική ανταλλαγή και τον κριτικό αναστοχασμό θα διερευνήσουμε ζητήματα κοινωνικών ανισοτήτων, ταυτοποιήσεων, αντιπαλοτήτων, συγκρούσεων και εντάσεων και θα προσεγγίσουμε όψεις των ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαστάσεων της σωματικής αγωγής και της άθλησης που αφορούν:

- την κοινωνική οργάνωση των σπορ στη (μετα)νεωτερική κοινωνία και τις περίπλοκες αλληλοσυσχετίσεις του αθλητισμού με ευρύτερα πεδία της κοινωνικής συμβίωσης, όπως είναι το κράτος, το πολιτικό σύστημα, η αγορά, η πολιτισμική βιομηχανία και η κοινωνία των πολιτών.
- τη συνάντηση του λόγου των νέων κοινωνικών κινήματων με τον οπαδικό ακτιβισμό και τη διαδικασία διάχυσης στρατηγικών, πλαισιώσεων και ρεπερτορίων της συλλογικής δράσης από τους χώρους των κοινωνικών κινήματων στον τομέα του αθλητισμού.
- τη βιωματική εμπειρία και τις πρακτικές συγκρότησης νέων υβριδικών ταυτοτήτων (κυρίαρχες, αντίστασης και προβολής) στον αθλητισμό.
- τους μηχανισμούς κοινωνικής διάκρισης και ηγεμονίας στο πεδίο της παραγωγής θεσμοθετημένων λόγων και αναπαραστάσεων, καθώς επίσης και τις νοηματοδοτήσεις των ιδεολογικών ή συμβολικών τελετουργιών του αθλητισμού.
- τις ποικίλες κοινωνικές χρήσεις, νοηματοδοτήσεις και συμβολικές διακρίσεις του σώματος σε διαφορετικά πολιτισμικά συμφραζόμενα στο πλαίσιο της αθλητικής εμπειρίας.

**Προθεσμία υποβολής αιτήσεων συμμετοχής και περιλήψεων ανακοινώσεων στις
Θεματικές Ομάδες Εργασίας.**

Οι ενδιαφερόμενες/οι διδάσκοντες-ερευνητές που επιθυμούν να συμμετέχουν καλούνται να ενημερώσουν την Οργανωτική Επιτροπή, έως τις 9 Σεπτεμβρίου 2023, με e-mail στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: socialmethods@social.soc.uoc.gr αποστέλλοντας τίτλο και σύντομη περίληψη της εισήγησής τους (έως 200 λέξεις). Έτοιμη φόρμα δήλωσης συμμετοχής είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <https://sociology.soc.uoc.gr/ekaeke/?p=1320>

Επιλεγμένα κείμενα από τις θεματικές εργασίες μπορεί να δημοσιευτούν μελλοντικά σε επιστημονικά περιοδικά ή συλλογικούς τόμους με την ευθύνη των επιμελητών.

Με εκτίμηση

Η οργανωτική επιτροπή του Συνεδρίου